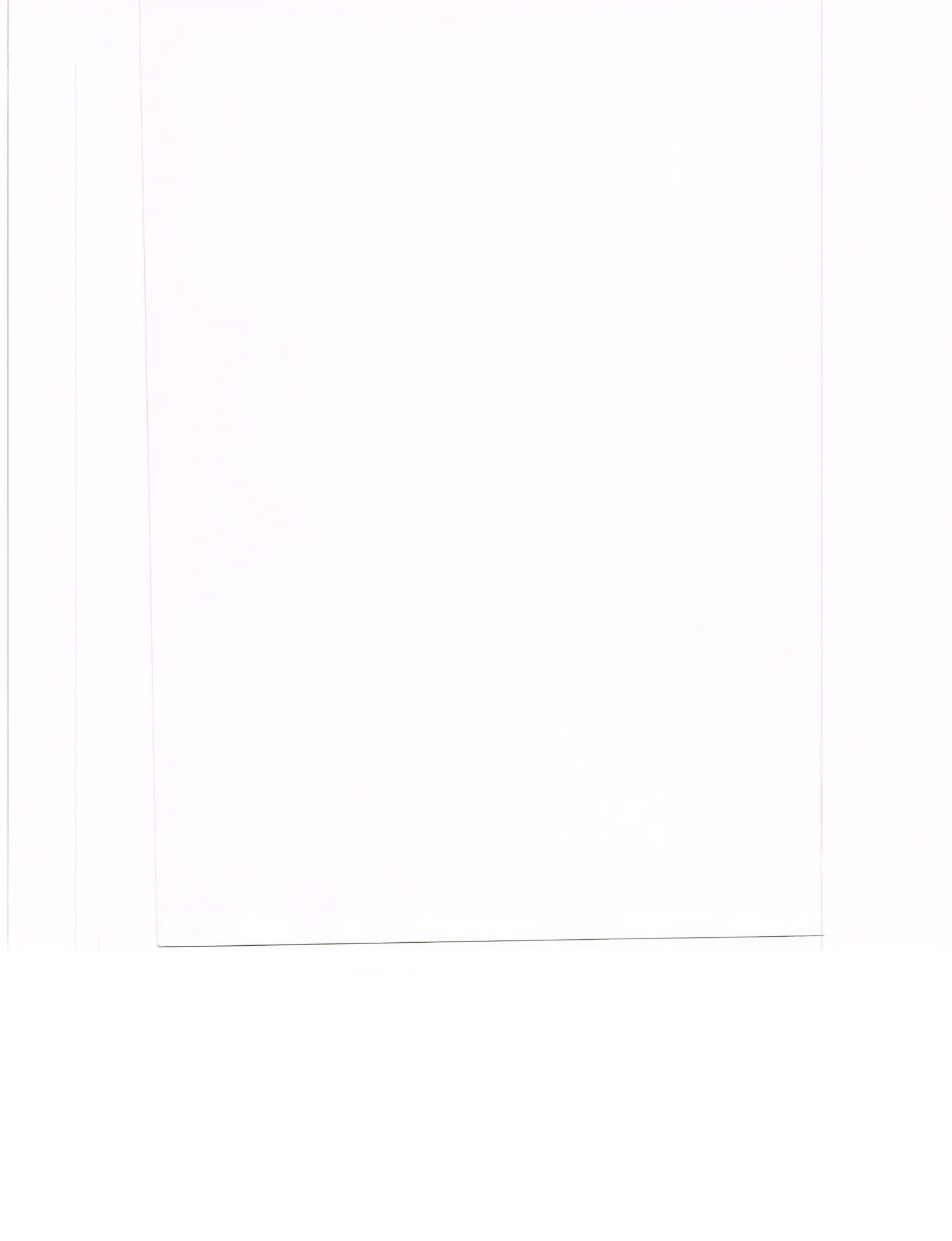

de ovend

20e jaorgaank no. 2

de ovend

april 1992

twintigste jaorgaank no. 2

In dit blad verschiene bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uitgegeve deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j de leden /ab.

Redakteur: Johan Veenstra.

Bureau-redakteur: Pieter Jonker.

Zetwark: Trijnie Gibcus-Telkamp.

Omslag: Sietske A. Bloemhoff.

Alle correspondeensie, inlichtings, adm./ab.: Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde, Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde.

Tillefoon (05160)14533.

Lidm./Ab.: f 17,50 in 't jaor.

ISSN 0166-7351.

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

INHOOLD:

Henk Bloemhoff <i>Et Stellingwarfs Woordeboek</i>	34
Johan Veenstra <i>Schrieversronte-jubileumfeest in 2022</i>	37
Lodewiek Hooghiemstra <i>20 Jaor Stellingwarver Schrieversronte</i>	43
Marjo Meitied.....	57
Fokko Veenland <i>Twiespraoke op 'e Grindweg bi'j Ni'jberkoop</i>	58
Jaap Dijkstra <i>De bevri'jding van Donkerbroek</i>	62
Marjo Wiend <i>en wolken</i>	64

Henk Bloemhoff

Et Stellingwarfs Woordeboek

Et grote feest van et twintigjaorige bestaon van de Stellingwarver Schrieversronte is krek weer achter de rogge. Mooi dat bi'j et forum over de schrieveri'je flink wat woordeboekmeensken weren, en aovens bi'j et feestpergramme weren d'r nog meer. Mooi dat oons projekt ok altied nog zo leeft bi'j de mitwarkers. Trouwens, bi'j een boel aandere meensken ok, want zo links en rechts is d'r disse dag vaeke over praot. En al gong de forumdiskussie dan over literatuur, ok daorbi'j is een keermennig wezen op et belang van et vaasteleggen van de tael en van stokken kultuur en historie die verdwienen.

Disse keer wol ik jim, lezers, drie dingen zien laoten, drie artikelties in ontwarp. De rechte haokies daorin komt laeter de uutspraak tussen, die kan niet weergeven wodden mit et komputerpergramme daor *De Ovend* mit maekt wodt. Et eerste artikel lat een hiel gewoon woord zien, mit de betekenissen, veurbeeldzinnen en de uutdrottings die d'r een peer maanden leden al in verwarkt weren. Ie zien hier mooi hoe goed et is dat d'r zovule infermaantegroepen mitdoen. Et twiede gaot over 'de goverd'. Hoewel d'r veur de begripsvorming van degene die et woordeboek bruken wel genoeg in dat artikeltien staot, bin ik toegelieke wel beni'jd naor reakties van meensken die nog sekuur weten hoe 'de goverd' as kienderspel percies speuld wodde. Inkelde groepen uut et westen van West-Stellingwarf hebben indertied ok (Nederlaanstaelige) riegelties van een lietien opgeven dat d'r bi'j heurde. Dat zokke riegelties hielemaole of half in et Nederlaans weren, dat was hiel gewoon. Een hielemaole volledige beschrieving, dus ok hoe de woorden van dat lietien gewoon zegd wodden, zol mooi es bruukt wodden kunnen bi'j et hiemkunde-onderwies van Sietske Bloemhoff.

Ok in et dadde artikeltien wodt een mooi stokkien oolde kultuur naor boven haeld. Et materiaol da'k van de infermaanten over *hakselen* hebbe kan 'k wel mit uut de voeten. Toch zol et mooi wezen as lezers nog es even een 'hakselbank' beschrieven wollen die hoger was as de 'kni'jbak' (en daor ie dus bi'j stónnen), en as ze heur woord(en) d'r veur geven wollen, want daor he'k wat weinig gegevens over. Aj'm dat doen wollen... now, dan kuj'm de geunst es wéér verzuken!

geunst (1) de; -en; geunsien [] 1. welwillendheid *Vriendelik bedankt veur de geunst* voor de welwillendheid om te kopen, nl. gezegd door marskramer tegen koper (Ol-Nl), *in de geunst (perberen te) kommen* (Db, Dhau, Diz, Nbk, Pe-Db, Spa, Wol): *Hi'j is zo an 't flikflooiën om in de geunst te kommen* (Db), *Hi'j wil graeg bi'j een aander in de geunst kommen* (Dhau), *Hi'j lag op 'e kni'jen om in de geunst te kommen* (Pe-Db), *in de geunst liggen* (Pe-Db): *Hi'j lag wel bi'j de familie in de geunst* (Pe-Db), *in de geunst valen* (Db, Mun), *(goed) bi'j iene in de geunst staon* een (zeer) welwillende gezindheid genieten (Dho, Nw), *bi'j iene in de geunst wezen* (Spa), *uut de geunst raeken* uit de gratie raken, de gunstige gezindheid verliezen

(Nbk, Obk, Spa): *Ze vraogen oons nargens meer veur, we bin zeker uut de geunst raekt* (Nbk), ook gezegd van een neringdoende die z'n klanten kwijtraekt: *Die is daor aorig uut de geunst raekt* (Obk), waarnaast *We hebben een ni'je gruunteboer kregen en die wol graeg de geunst hebben ons als klant hebben* (Sz), zo ook *om de geunst vraogen* (Np), *uut de geunst wezen* de gunstige gezindheid kwijt zijn (Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Nw, Op): *Hi'j is aorig uut de geunst* (Ma), *Hi'j is bi'j mi'j uut de geunst* (Nt), zo ook *Die man is bi'j oons uut de geunst weg!* (Op) 2. welwillende daad, *gift om een geunst vraogen* (Dho, Nbk, Obk): *'t Is mooi dat we die meensken es helpen, dan kun we heur ok es om een geunst vraogen* (Obk), zo ook *Kan 'k je om een geunst vraogen?* mag ik je vragen om iets voor mij te doen? (Diz, Wol): *iene een geunst bewiezen* (Bdie, Bu): *Ze bewiezen me daor gien geunst mit* (Bu), *Ik hebbe veur de geunst bedankt* ik heb een en ander niet als gunst wensen te aksepteren (Op), *Et moet gien geunst wodden* ik moet er niet op zodanige wijze om hoeven vragen dat het op een gunst lijkt, graag of niet, ook gezegd wanneer de ander aarzelend op een aanbod reageert: *'t Moet gien geunst wodden, dan geef ie et mar over, heur!* (Nbk), *iene een geunst doen* een gunst bewijzen (Dfo, Obk, Ow): *Ik wil die meensken wel een keer een geunst doen, mar ze moe'n d'r gien misbruuk van maeken* (Obk), *Die man dee zien buurman een hiele geunst* (Dfo), *bi'j geunsten en gaoven* bij kleine beetjes, zo nu en dan iets toevoegend (verspr.): *Ik heb dat bi'j geunsten en gaoven daon* zo nu en dan eraan werkend, alleen als er tijd voor is (Dho, El, Nbk, Nw), zo ook *Aj' et tussen alles deur doen moeten, gaot et bi'j geunsten en gaoven* (Nbk) en *et wark bi'j geunsten en gaoven doen* (Nw), *bi'j geunsten en gaoven betaalen* zo nu en dan, nl. als men weer over geld beschikt (Nw) *bi'j geunsten en gaoven de boel bi'j mekeer holen* (El), *Niks te daanken, 'k verzuke de geunst es weer als reaktie op het bedankt worden:* ik vraag wel eens om mij ook terwille te zijn (Nbk, Ow), 3. van vruchtbare grond dankzij de goede structuur (Bdie) *D'r zit een boel geunst in die grond* (Bdie) **De iene geunst is de aandere weerd* men kan iets terugverwachten voor een bewezen dienst (Dfo, Np, Wol).

goverd (verspr.) Ook **gover** (B:ln) de [] 1. kring, vooral in *in de goverd* in de kring, b.v. rond het paasvuur (Nt); in het bijzonder gezegd wanneer bruid en bruidegom aan het eind van of tijdens een bruiloft in de kring komen te staan (waarbij de kring ronddanst (Wol)): *Nao ofloop van een brulloft wodde et bruidspeer vaeke nogeffen in de goverd neumen* (Dfo, Obk), *As goenend trouwen, kommen ze in de goverd* (Nbk), *We hebben ze in de goverd* (Dhau), *As iene zovule jaor trouwd was, dan zeden ze: 'Allemaole in de goverd!'* (Np), *Vroeger nammen we grote W. in de goverd op et ies, dat was een eerbetoon veur him* (Ld), *Ze stonnen d'r in een hiele goverd om toe* (Ow) 2. kring gevormd bij een spel (Bu, Nbk, Pe-Dbl), nl. in het bijzonder het kringspel *de goverd* (ook: *in de gover* genoemd (B:ln)), waarbij degene in *de goverd* (nl. de kring) een meisje uit de kring koos terwijl een lied in het Nederlands werd gezongen (Spa, Sz); ook als spel met blinddoek, waarbij de *goverd* moest tikken (Mun).

kni'jbak (Bdie, Dho, El, Nbk, Np, Op, Ste) de; -ken; -kien [] 1. hakselbank, nl. houten toestel waarmee men stro hakselde (bestaande uit een balk met aan weers-

zijden schotjes; met z'n knie schoof men een bos stro naar het eind ervan, nl. naar een gleuf waar het mes in sneed; dat had aan het ene eind een dwarsstaand en aan het andere een rechtstaand handvat).

Schrieversronte-jubileumfeest in 2022

Et is een wondermooie winterdag in jannewaori van et jaor 2022. Naachs het et een betien vreuren en now is de zonne d'r bi'j. Et is wit over de lanen in de Stellingwarven. De bomen bin een klein betien beriept. Onder de ekkelbomen scharrelen hiele kloften ringeldoeven omme. Een peer daegen leden het in Ni'jlaemer de eerste hadriederij'je west en een peer waoghalzen perberen al of de Lende haost holen wil. Stellingwarf leit d'r in ien woord wondermooi henne in die jannewaorimaond van et jaor 2022.

In de vroegere yuppiefat an de Trambaene van Oosterwoolde zitten op die prachtige wintermiddag twee leden van et daegeliks bestuur van de Stellingwarver Schrieversronte om de taofel. Et bin Chantal de Boer, een gewoepst vrommes van een jaor of dattig, en Patrick de Vries, een kruderige jongknaop van aachter in de twintig. Et dadde bestuurslid, Jean-Claude de Jong, ligt mit griep in de lappebak. De beide bestuursleden bin drok doende om et vuuftig-jaorig bestaon van de Schrieversronte zoe'n betien in kannen en kruken te krieggen. Et belooft een allemachtig groot feest te wodden. In Wolvege is sporthal Lindenoord veur een hiele dag ofhuurd. Et bestuur verwaacht zeker zoe'n vuuftienhonderd tot twieduzend meensken op 'e receptie en de jubileumaovend.

De Stellingwarver Schrieversronte boerkt geweldige best. Nog nooit in et bestaon van de Schrieversronte bin d'r zovule leden west. Krapan zesduzend! Niet dat et Stellingwarfs overigens nog een protte praot wodt. Och nee, et wodt eins hielemaole niet meer praot. En schreven wodt et al jaoren niet meer. D'r is al in gien vuuftien jaor een ni'j boek uutkommen. Mar meensken, die de boel ok mar een klein betien op 'e riegel hebben in de bovenkaemer, kun et vanzels best nog wel lezen. En de iene nao de ere suksestitel van zoe'n dattig jaor leden wodt herdrott en herdrott. *Lamert en Lutske* en *Naachs goelen de honnen* van topauteur Veenstra. *Een haandvol speulgoed* van Jouk en *De blienen eupen* van Knillis. En et volk vret et! Et is iene golf nostalgie die Stellingwarf overspuult. Een hang naor wat veurbij' an 't gaon is. Meensken hebben seins van die rieten. Dan bin 't olde pietereuliestellen of Hindelooper beschilderde kolekitten. Now, in 2022, bin et de Schrieversronte en de Stellingwarver boekies van eertieds. En op aovens van de Schrieversronte wodt d'r ok wel veurdreugen uut die boekies. Dan wodt d'r een man of een vrouw, die nog een betien helder is, wat knap veurdregen kan, en et Stellingwarfs nog machtig is, uut ien van de bejaordehuzen plukt om zoks te doen. En die krigt dan nao ofloop een Friese kruudkoeke of een blik Friese doempies in de hanen drokt veur de muuite. Allemaole oe zo nostalgisch.

En ien keer in 't jaor orgeniseert de Schrieversronte Un Soir Nostalgique. Dan kommen de manluden in oolderwetse flapbroeken en de vrouwluden mit et oorizer op en zo, en dan drinken ze koffie uut kraentieskannen mit klonties mit een touwgien d'r deur. Al mit al een lekkere Fries-Drentse mix. Typisch Stellingwarfs dus. En zo bluuit de Schrieversronte as nooit teveuren. Al jaoren leden bin ze de Meulehoeve ontgruud en now hebben ze de hiele yuppiefat van Ooster-

woolde in gebruik.

Chantal de Boer schinkt koffie in en Patrick de Vries rommelt wat in zien vergeerderpepiere omme. "Woj' d'r suker en melk in, Patrick? Doe de boel d'r zels mar in, mien jonge." Patrick jut him een klokkien melk en drie scheppies suker in de koffie. "Zuwwe mar es uut aende zetten, Chantal? De veurige keer hewwe et d'r over had wat et spektaoekelstok van oonze jubileumaovend wodden moet. We zollen zien dawwe de vroegere veuranmannen en -vrouwen nog ien keer bi'j mekaander kriegen. Al die illustere naemen op 'e veurste riegel in de zael. Dé Stellingwarver veurvechters van dattig jaor leden. We zollen beidend perberen om d'r een stokmennig te achterhaelen. Begin ie mar, Chantal. Hoe is et jow ofgaon, jonk? Hej' d'r een peer opsporen kund? En willen ze kommen? Ik bin slimme beni'jd."

Chantal de Boer drinkt heur koppien leeg en blaedert ok wat in de pepieren omme, die veur heur op 'e taofel liggen. "Et is iene grote mislokking wodden, Patrick," zegt ze somber. "Of ze hebben onderling spul mit mekeer of ze bin argens anders lelk omme. Ik hebbe eerst achter doctor Bloemhoff anzetten. Nargens een adres van die man te bezetten. Ik wus allienig mar, dat hi'j, naodat hi'j de Dikke Bloemhoff schreven hadde, in de vut gaon was en him weeromme trokken hadde op zien laandgoed an et Grootdiep. Mar et bliekt dat ze dat tien jaor leden al verkocht hebben an een euliebaron. Via via wodde 'k geweer dat ze in Braobaant zitten. Dat wiefien moet daar vanouds wegkommen en die wol, naormaote ze oolder wodde, zo stomme graeg weeromme. Uuteindelijk bin 'k ze op 't spoor kommen. Et bliekt dat ze in een super-de-luxe verzorgingshuus in Veghel zitten. Ik heb him beld. Of doctor Bloemhoff en de vrouw ok kommen wollen as belangrieke gaasten op oons vuuftig-jaorig jubileumfeest. Heremientied, wat kree'k de wiend van veuren! Hoe a'k et in 'e heufd haelde om him mit zokke onzin lastig te valen! Hi'j wol d'r niks mit te maeken hebben. Hi'j was nog altieten poerlelk, zee hi'j, omdat ze him indertied, doe hi'j veurzitter of wodde, gien erelid maekt hadden. En doe smheet hi'j de hoorn op 'e haoke. Nao et middageten he'k nog es beld. Doe kree'k Philomène, dat vrommesien, an et apperaot. De doctor dee zien middagduttien, zee ze, ja, et speet heur ommeraek, ze zol perberen om him nog te bepraoten. Misschien dat et zere stee nog wat bezaachtte. Mar et lag now ienkeer slimme gevulig. Oudoe, zee ze, doe ze ophong. Ik hebbe d'r nooit meer wat van heurd. Dat et zal mit Bloemhoff en de vrouw wel niks wodden, bin 'k bange.

Ik hebbe Philomène ok nog naor et adres van Bloemhoff zien zuster vraagd," zegt Chantal. "Was d'r dan ok een zuster?" vragt Patrick verheerd. "Sietske," zegt Chantal. "Ze wodde deur intimi ok wel Titie nuumd. Kon 'k ok gien adres van vienen. Spoorloos verdwenen. Now, van Philomène wodde 'k geweer dat die in Jordanië huust. Ze is op ooldere leeftied nog an een veekoopman uut dat laand raekt. Heur heit dee indertied wel haandel mit die kerel. Ze moet now in Amman in een harem zitten as twiede vrouw van die man. Dat op Titie hoe'we ok niet te rekenen.

Now en dan he'k nog perbeerd om Oene Bult op te sporen. Dat het me ok een kerwei west! Gien spoor meer van die man te bekenen. Et bekende postbussenommer in Et Vene is al sund jaor en dag van iene aandere. Mar doe kwam ik d'r op

't laeste achter dat hi'j hier vlakbi'j in de buurt zit. In een kampeerwaegen in Raevenswoold. Ikke d'r henne, naor een stokolde Oene. Now, hi'j leut me de kampeerwaegen niet iensen in. Niet iensen vraogen van: Woj' ok een bakkien koffie? Nee, hi'j zegende me uut. Ik kon wel weer oprassen, hi'j wol allienig mar op dat vuuftig-jaorig feest kommen awwe de spelling van et Stellingwarfs asnog veraanderden. Dat daor kon 'k et mit doen en hi'j trok duvels de deure van de kampeerwaegen achter him dichte.

En Remco Heite en de vrouw willen om die tied henne een cruise op 'e Middellaanse Zee maeken. De Schrieversronte zee heur niet zo vule meer, zeden ze."

Chantal de Boer liekt zuver wat in de put te zitten. "Ik hebbe hielemaole gien sukses had, Patrick. Ik hope al dat ie een peer vunnen hebben die kommen willen. Eers wodt et niks dat jubileumfeest van oons. En de meensken willen al dat volk van vroeger zo graeg nog es ien keer weer zien."

Patrick de Vries kikt ok niet botte fleurig toe. "Et is mi'j al krek zo vergaon as jow, Chantal," zegt hi'j zochtende. "Ik hebbe de vroegere kultuurwethoolder van Oost-Stellingwarf, Jaap Hankel, eerst opscharreld. Die zit now mit de vrouw in Sinnehiem in Haulerwiek. Nog lieke rood en opstaandig as in vroeger daegen. Hi'j het me de huid volschullen deur de tillefoon. A'k misschien krankjorem was, da'k ok mar in de veerste veerte daenken kon, dat hi'j op zoks ofkommen zol. Hi'j hadde as wethoolder eertieds al genoeg ellende mit dat aekelike volk had. Hi'j wol ze nooit, mar dan ok nooit meer zien. En dan die Veenstra zeker op zoe'n aovend weer op et teniel mit een veurdracht, zoe'n snertverhael, daor as hi'j grif weer bespottelik in maekt wodden zol. Nee en nog es nee! Et was al slim genoeg dat die verhipte Schrieversronte nog beston! Waor Chantal, ik hebbe d'r gien woord tussen kriegien kund, zo gong hi'j tekeer."

Chantal schuddekopt en vlut een bakkien drinken in en ze legt ieder twie bokkepoties op et paantien. "Wat hebben die meensken now toch an heur oolde dag," zegt ze triest. "Vroeger was 't zok solide volk en now bin ze allemaole lieke gremietig en kribbig. Ie moe'n d'r zuver medelieden mit hebben." Ze deupt een bokkepotien in de thee en slobbert et koekien dan op.

"Et malste komt nog," zegt Patrick. "Ik bin ok achter Jonker en Veenstra angaon. En we weten toch allemaole dat dat dé mannen weren indertied die schwung an de boel gavven. Kleurrieke feiguren, die oe zo best akkederen konnen. Och, ik dochte bi'j mezels: awwe die now es mit 'n beidend strikken konnen veur die aovend, dan zetten we ze beidend tegere naost mekeer op een versierde leunstoel op 'e veurste riegel. Jonker he'k vunnen in een rusthuus in Borger en Veenstra woont mit een huushoolster boven in Frieslaand op 'e kaele klei. En lelk en dwas allebeide! Et aende is d'r van weg. Et kwam d'r in 't kot op daele: Veenstra wol alliend mar kommen as Jonker niet kwam en Jonker wol alliend mar kommen as Veenstra niet kwam. Mar waaromme dan toch? he'k ze vraogd. Waoromme doen jim toch zo allemachtige zinnig en dwas. Jim konnen toch zo goed eertieds? Now, Jonker verpofte et om d'r wat over te zeggen. En Veenstra, och et speet me ok wel, Veenstra begon te goelen. D'r zit een protte oold zeer, haffelde hi'j. Oe wat zit d'r een protte oold zeer. D'r is gien dag da'k d'r niet an daenke. En doe begon

hi'j weer te snotteren. Et begrootte me schoonder. En doe kree'k dat vrommes, die huushoolster, Wietske hiette ze, an de tillefoon. En die zee: Jo moatte de âld man net sa oerstjoer meitsje, De Vries, dêr kin er net oer. No sit ik der mar wer mei. Ik sil him op bêd stopje."

Patrick de Vries et een bokkepotien op. "Mien laeste kaans was Fettje Alten. Et dee me blieken dat die in een anleunhuus in Stienwiek zat. Fettje Alten, aj' in de oolde verslaegen en zo ommeblaederen, dan was dat indertied et zunnegien van de Schrieversronte. Now, ik hebbe nog nooit zovule grauwen en snauwen over me henne kregen. Ze was zo had as een spieker. We mossen d'r mar niet op rekenen dat ze kwam. De veurige zoemer hadde ze op een ruilverkavelingsweggien onder Steggerde reden op 'e snorfiets en doe was ze et 20-kilometer autogien van de familie Birkenbosch integen kommen. Now, zij zwaaien, mar ze hadden krek daon as kenden ze heur niet meer! En doe ze twie jaor leden in Et Vene an een verzakking hulpen was, hadde die Hooltman, die daor op zien zeuventingste nog as invaalhulp warkte, heur niet op 'e pot zetten wild. Dat ze kwam niet! En Jonker en Veenstra belden heur ok nooit meer as ze jaorig was en dat deden ze vroeger wel." Patrick kikt Chantal wat schaemelties an. "Ik hebbe d'r tot mien grote spiet ok gieniene strikken kund, jonk."

"En toch holen we de moed d'r in," zegt Chantal, "al is 't dan een wippel spullegien, we holen de eerste riegel stoelen vri'j in april. Ie weten vanzels nooit mit oolde meensken. Ze bin bi'jtieden zo veraanderlik as de wiend."

Op 'e aovend van de 25-ste april van et jaor 2022 zit sporthal Lindenoord in Wolvege om half achte al stampvol volk. De hal is versierd mit Stellingwarver vlaggen, belonnen en slingers. Een zegeunerorkessien speult weemoedige czardasmeziek. Op 'e veurste riegel stoelen liggen kaorties mit risserveerd d'r op. En in de midden staon twie grote versierde leunstoelen ok mit risserveerd d'r op. En de bange vraoge is: Zollen ze kommen of zollen ze niet kommen? Zollen de stoelen leeg blieden of niet?

Nee, de stoelen blieden niet leeg! Et is iene menuut veur achten as d'r wat geroes achter in de sporthal ontstaot. D'r klaetert applaus op. Doctor Bloemhoff en de vrouw straampelen aarm in aarm deur et middenpad naor veuren. De doctor nikt angedaon naor de meensken. Et volk rekt him de halzen uut. Achter et echtpeer Bloemhoff lopen oold-burgemeester Heite en de vrouw. Vanuut de veerte lieken ze nog gien dag oolder as veur dattig jaor. De schoonhiedsselon van Vrouw Heite het vertuten daon. Al fluusteren een peer meensken al dat ze op disse meniere ommeraek op Ronald en Nancy Reagen beginnen te lieken. Kot achter heur stroffelt Jaap Hankel mit een stok en zien nog hupse wiefien.

Dan gaot d'r een siddering deur de sporthal. Een zwat sluiert vrommes komt deur de deure. "Titie," gaot et van mond tot mond, "Titie is d'r. Titie is d'r ok!" Dan heurt et volk buten de hal, een schoffien laeter, een snorfiets ankommen en ze heuren onmiskenber et geluud van een 20-kilometer autogien. En asof ze nooit gien spul had hadden kommen Birkenbosch en de vrouw de zael in mit Fettje Alten, die Haarm Hooltman bi'j heur het. Invaalhulp Hooltman het gien tied had om him te verstrupen, dat hi'j het et smoesterige uniform nog an mit et ooievaar-

Jeugdfoto van de schrijver Johan Veenstra, publiceerd in de eerste oflevering van *Uut de pultrum* van de *Liwwadder Kraante* op 29 jannewaori 1972. (Foto: Liwwadder Kraante)

tien op 'e kraege.

Alle lege stoelen bin even laeter bezet, behalven de twie versierde leunstoelen en iene gewone stoel. Et volk hooft de aosem in. Zollen ze kommen? Zollen ze niet kommen?

De zieddeuren van de hal gaon los. Deur de linkerdeure komt een kwiek mannegien, van op 'e kop of zeuventig jaor, mit een puntig gries baortien. Jonker. En deur de rechterdeure komt de vroegere topauteur Veenstra mit Wietske, zien huushoolster. Een schoffien laeter staon ze veur mekaander, veur de versierde leunstoelen. Wietske kikt es van de iene naor de aander. "En no meitsje jimme it wer goed, âlde nûten dat jimme binne," zegt ze. En dan pakken de beide manluden mekeer veur et eerst sund dattig jaor mit bevende hanen beet. D'r gaot een golf van ontroering deur de hal. Hier en daor haelen vrouwluden buusdoeken uut de tassies.

"Now is d'r nog iene stoel vri'j," zegt de ceremoniemeester, "en die blift ok vri'j." Et is de stoel van Oene. Oene staot ienzem en allienig veur an de diek te klumeren mit een pertestbod veur een aandere Stellingwarver spelling.

En dan begint et feest! Een feest mit kaberet, veurdrachten, meziek en toespraoken. Chantal de Boer fragt oold-wethoolder Haankel op et teniel en zegt dat et de keuning behaegd het en verliën him de eremedallie in broons beheurende bi'j de Odder van Oranje-Nassau. Veur alles wat hi'j in vroeger daegen uut de wege zet het veur de Stellingwarver tael en kultuur. De oolde man lat him daankber en zuver wat overstuur et lintien opspellen. Een donderend geklap volgt. Alliend Jonker wist wat gekanstickkerig op zien lintien. Een duren iene. Hi'j is Officier in de Odder van de Nederlaanse Lieuw. Een onderscheiding die hi'j kregen het doe hi'j as burgemeester van Diever mit pensioen gong. En doctor Bloemhoff pronkt mit zien zulveren anjer op zien luusterse jassien, die hi'j indertied nog kregen het van de pake van de keuning, doe hi'j klaor was mit et Stellingwarfs Woordeboek. Dan zet de hal staonde et Stellingwarfs Volkslied in.

En laeter, vule laeter, an et aende van de aovend daansen Pieter Jonker en Fettje Alten een wilde, woeste czardas. En Veenstra en Wietske springen heur bi'jkaans uut de naod mit de polenaise.

Et vuuftig-jaorig jubileumfeest van de Stellingwarver Schrieversronte is een grandioos feest wodden!

20 Jaor Stellingwarver Schrieversronte

20 Meensken - 20 Vraogen

In dit artikel over 20 jaor Stellingwarver Schrieversronte zal et veural gaon om en over meensken en heur reakties op vraogen die a'k heur steld hebbe. Veur zover as de toestaone ruimte et toelat, za'k zo now en dan ok kot een stokmennig feiten antippen uut de geschiedenis van de stried veur et behoold van et Stellingwarfs. Et belangriekste blifft liekewel hoe as méensken dit tiedrak erveren en béleefd hebben.

Neffens Jan Bergveld, op zien 21e uut Stellingwarf emigreerd naor Canada, moet zien heit, J.H. Bergveld (1902-1966), doe hi'j uut liefhebberijje mit et gadderen en opschrijven van typisch Stellingwarver woorden en uitdrukkings begon, al in gedaachten had hebben ooit es een Stellingwarver woordelist/woordeboek verschienen te laoten en d'r zodoende veur te zorgen dat d'r van et Stellingwarfs et ien en aander vaastelegd en bewoord bliieven zol:

"Vader werkte op 't gemeentehuis. Als jongen zie ik hem nog thuiskomen (we woonden toen aan de Molenweg, hoek Groote Singel). Als hij uit de keuken de achterkamer in kwam, liep hij vaak direkt naar de linkerkast. 't Betekende dat hij weer een woord (of meer) Stellingwerfs had opgedaan. 't Werd dan opgeschreven, soms meerdere keren, in verschillende spelling, om voor hem zeker te zijn hoe 't goed werd geschreven. Zo nu en dan kwam de typemachine tevoorschijn en werd een woordenlijst getypt. Hoe kwam hij aan de woorden?"

Hij had een heel stel vrienden, collega's en familie die hem hielpen: de mensen achter 't loket in 't gemeentehuis (Hans Baron, oorspronkelijk van Elsloo, Luitzen Gorter, oorspronkelijk uit Makkinga, Hotze Merkuur, Willem Bosma, enz.); als ze wat hoorden, kreeg Bergveld het; Jan Jager, manufacturier aan de Stationsstraat, later rentenierend aan de Molenweg, kwam als hij wat nieuws had, even langs, zgn. even met de hond er uit; Tonnis van de Heidemaatschappij (er werkten in die tijd veel mensen in de ontginningen). Dit zijn enkelen die ik me herinner, er waren er veel meer. Dan verder Vaders zwagers, vooral Anne Zwart (cassier van de Boerenleenbank), maar ook de anderen: Egbert Dol, Klaas van Weperen e.a." "Er waren er nog veel meer, o.a. Hendrik Vondeling (een neef van Moeder). Verder had hij contact met Dr. Jan Naarding (mijn leraar Nederlands op de Asser HBS), de schrijver Anne de Vries en een zekere heer Prakke (ik geloof van 't Drents Genootschap), één van de eigenaren van Van Gorkums Boekhandel in Assen.

Ook gebeurde 't nogal eens dat hij op zaterdagmiddag, 'k zal maar zeggen: op interview ging naar oudere mensen in Langedijke, Makkinga, Nijeberkoop enz.

Namen ken ik niet en waar hij de adressen wegkreeg, weet ik ook niet. Wel weet ik dat hij ook bij de Stellingwerfse schrijfster uit "Berkoop" kwam. De naam wil me niet in 't zin schieten (De naam De Boer zit in m'n hoofd, maar zeker ben ik daar niet van).

U zult denken: waarom schrijft die man dit allemaal? Wel, eenvoudig om te proberen aan te tonen dat Vader 't niet alleen deed. Dus dat er toen ook al een soort Stellingwerfse beweging was. Vergeleken bij vandaag misschien wat amateuristisch. Dat daar een soort Schrieversronte uit voortkwam, ligt ook voor de hand. Immers, alles waar Vader over schreef of gedichtjes over maakte, waren bijna altijd "echt gebeurde dingen" uit het dagelijkse leven. 't Meeste werd hem verteld door mensen die 't Stellingwerfs wel praatten maar niet konden schrijven." "Hij schreef: Zodra ik met pensioen ga (of ben), ga ik een echt Stellingwerfs woordenboek maken. Ze gingen in aug. '66 naar Oosterwolde en midden okt. is hij overleden. Daar is dus niets van gekomen."

"Dit hele schrijven komt er op neer dat ik probeer aan te tonen dat Vader 't nooit bekeek alsof hij 't alleen deed, en dat hij hoopte dat anderen er mee doorgingen. Daar twijfel ik geen moment aan. In alles was hij heel precies, een pietje secuur. Hij greep alle mogelijkheden aan om 't Stellingwerfs populairder te maken en in ere te houden. Als er iets is waar hij de meeste hulp van kreeg op dat gebied, was het dat hij na de oorlog samen met Anton Spoelstra als redacteur de *Nieuwe Ooststellingwerfer* kon uitgeven. Dat gaf hem wat meer controle om de "Stellingwarver inhoud" op peil te houden of te vergroten. Ik geloof beslist dat daardoor toen meer mensen in de gemeente belangstelling kregen voor hun "taal."

Mattinus Bakker uut Westervelde, in 1926 geboren in Noordwoolde, was naost Bergveld iene van de eersten die in et Stellingwarfs schreef en publiceerde; zelsstaandig, want van et bestaon van Bergveld en die zien wark hadde hi'j doe nog gien weet. Dat was omtrent 1942/'43. Hi'j schrift d'r zels over:

"Ik schreef op 'e ULO een tal redelike opstellen - soms op riem - en zette dat deur op 'e Kweek in Et Vene. Onderwiels ha'k ok al een haandeltien opzet in brullofts- en verjaordagsvassen in besleuten kring.

De Kweek in Et Vene wodde veurnaemelik bezocht deur Fries-praoters en in mien klasse zatten nogal een peer echte deurdrammers, waaronder de bi'j jim wel bekende G.H. Vledder. Veur de peer Stellingwarvers (ok Jan v.d. Meulen zat in mien klasse) een mooie kaans om je es flink of te zetten tégen al dat Fries. Misschien bin daoromme wel de eerste *Stellingwerfse Riempies* ontstaon. Mar et kan ók best wezen da'k persee in de kraante wol (jonge meensken willen wel es wat) en begreep dat zoks allierend lokte, aj' veur de dag kwammen mit een rebriek die nog niet beston. Bi'j Fedde Schurer vun ik een goed geheur en veur mi'j blifft hi'j dan ok de man die niet allierend vechten wol veur zien Fries, mar ók veur de streektael(en) in et algemien. Bange da'k mar deur een stokmennig meensken lezen en begrepen wodden zol, bin 'k grif niet west: veur een jong broekien is elke publikaosie in een dagblad toch al een hiele hael. En in mien Jubbege-jaoren vernam ik ok wel dat een protte Friezen de riempies mit plezier leesden."

Over de spelling van et Stellingwarfs en over de laeter invoerde, zonuunde Bergveld-spelling schrift hi'j:

"Groot verlet van een vaaste spelling? Nee! Ik hadde zéls een spelling in mekaan-

der dri'jd die hielemaole nog zo gek niet was. Veurnaemste opzet: schrieven zoaj' praoten. Mar toegelieke wel weten dat zoks niet echt kan en d'r mitien veur zorgen dat et te lezen en te begriepen blift."

"Ik hanteerde mien eigen riegels konsekwent, al was d'r doe ok wel al es een bespreking mit aanderen (leiding *Vlaskamp/Stellingwerf*), waordeur d'r wat veraanderd wodde. Al kwam daor meerstal niet vule uut: Elk hul zien eigen aentien vaaste." "Al gaot et niet hielemaole zonder mankementen, ik perbere me now dus te holen an de veredelde Bergveld-spelling, omdat ien ding et alderveurnaemste is: we moe'n et geliekes doen!"

In 1971 weren d'r onder de naeme *Op 'e Schostienmaantel* negen Stellingwarver uutzendings op 'e RONO. Daor warkten an mit: Jannes Nijholt, Henk Bloemhoff, Jan Betten, Pieter Jonker, Anne de Vries, Gerda v.d. Veen en Piet Oosterhof. Anne de Vries zegt over die tied:

"Spietig genoeg het dat pergramme mar een schoffien de locht in west, mar ik daenke nog altied mit een protte plezier terogge an die "pionierstied". "Staepels reakties" kwammen d'r altied binnen (zo wodde de luusterers veurleugen) op mien adres "Builerweg zesse", dat doedertied in Frieslaand haost krek zoe'n begrip was as de naeme van Johan Veenstra vandaege-de-dag. Henk Bloemhoff was de man die mi'j bi'j "de omroep" haelde. Van die tied of bin 'k me aenlik pas goed bewust wodden hoe belangriek et is dat de Stellingwarver tael en cultuur in leven blift." "Deur et pergramme "Op 'e Schostienmaantel" en netuurlik ok deur de aktiviteiten van de Stellingwarver Schrieversronte, waor a'k laeter lid van wodden bin, bin 'k toch wat aandere tegen mien "moerstael" an gaon kieken."

Ok et belang van et "schrieven over" en "reklame maeken veur" et Stellingwarfs het hi'j doe al dudelik inzien:

"Mien bescheiden bi'jdrege an et Stellingwarver pergramme veur de radio hadde trouwens niet alliend te maeken mit et beweren willen van de eigen tael en cultuur, moe'k bekennen. Ok een stokkien "ni'js-gierighied" speulde mit. Veur een "kraantejonge" is dat now ok weer niet zo vremd, netuurlik. Et leverde in elk geval "ni'js uut de eerste haand" op. Mit et bericht dat d'r een Stellingwarver pergramme de locht in gaon zol, ha'k de primeur en ok mit de ankondiging in de *Ni'je Oost-Stellingwarver* en *Anpakken* van de onderwarpen die in de pergrammes op 'e bodden kwammen, zat ik dichte bi'j et vuur. Langlopend ni'js zat d'r wat dat anbelangt niet an, omdat et "omroep-aeventuur" (te) gauw weer veurbi'j was. Ik bin doe trouwens wel inzien gaon dat et schrieven in of over et Stellingwarfs in de kraante belangriek wezen kan veur et behoold van et Stellingwarfs en et streekeigene veur disse kontreinen. Daor wi'k niet mit zeggen da'k verwaachte dat de *N.O.S.* en *Anpakken* ooit nog es veur et grootste pat Stellingwarfstaelig wodden zullen. Dat liekt mi'j persoonlik ok niet goed toe. Netuurlik blieden we ok de ankommende twintig jaor in et Stellingwarfs, over et Stellingwarfs en veur de meensken in Stellingwarf schrieven. Daor kun jim van op an."

Op 29 april 1972, middags omtrent twee ure, wodde in de kantine van de MAVO in Wolvege de Stellingwarver Schrieversronte opricht. De "Stuurgroep Stellingwarfs" was een soorte van overkoepelend bestuur, bestaonde uut vertegenwoor-

digers van verschillende warkgroepies die op vri'jwilligers-baosis ontstaon weren mit as doel et Stellingwarfs in staand te hollen. De (bestuurs)leden van die "Stuurgroep Stellingwarfs" weren: Jannes Nijholt (wegraekt in 1984), Henk Bloemhoff, Jan Betten (wegraekt in 1980), Pieter Jonker, Johan Veenstra, Harmen Houtman, Anne de Vries en Gerda v.d. Veen (zie De Ovend, jrg. 1, nr. 1, blz. 4 en 5). In 1976 wodde de veriening een stichting die de naeme "Stichting Stellingwarver Schrieversronte" kreeg.

Henk Zwart uut Appelsche, die in 1972 as wethoolder van de gemiente Oost-Stellingwarf de pottetullie van onderwies en kultuur hadde, zegt over disse tied: "Kot en goed: doe in 1972 de Stichting Stellingwarver Schrieversronte opricht wodde, schrok ik me niet dood. We hadden et in die tied al mit de Perveensie in et gaoren angaonde verplicht Fries op schoele, en we vunnen et wel grappig daor wat tegenwicht veur te hebben in de Stichting Stellingwarver Schrieversronte. Veur een taelstried, of dat now Fries-Nederlaans, Stellingwarfs-Nederlaans of Stellingwarfs-Fries wezen zol, moe'k zeggen da'k niet zo benauwd veur west hebbe. Ik bin d'r altied van uut gaon dat wi'j wat nochterder en zaekeliker weren as oonze Zuderburen (Vlaams-Waals). Hoewel, aj' doedestieds een tal diep-Friezen heurden, dan haj' wel es wat vraogtekens bi'j jezels." "Ik hebbe altied zegd: Now awwe vule brieder (mondiaal/werelds) kieken moeten en een protte zaeken groter anpakken moeten awwe in disse tied in disse drokke wereld nog mitkommen willen, daenke ik dawwe oonze regionaole eigenheden zunig beweren en koesteren moeten dat ze niet verleuren gaon. En as de dreegkracht uut de eigen interesse van oonze burgers groot genug is, moe'n we dit initiatief een waarm hatte toedregen en geern steunen."

Nao een jaor of wat kreeg de Schrieversronte een tiedelike mitwarker (Jacob Nijholt) en een buro in de Meulehoeve (1976), in 1980 tiedelik even in de oolde ULO-schoele an de Brinkstraote in Oosterwoolde en van 1 september 1980 of weer, en now veurgoed, in de intussen hielendal opknapte en verni'jde Meulehoeve. De eerste vaaste kracht wodde per 1 juni 1978 Pieter Jonker uut De Haule. Hi'j het in de loop van de jaoren hulpe had van hiel wat vri'jwilligers en/of tiedelik anstelde mitwarkers: Egbert de Boer, Henk Kroese en Rob Sloot, Fré Oosterhof, familie De Zeeuw, Jan Gropstra en Marja Laamers, Theo van de Bles, Jelly Haveman en Jan Gorter, Salomien Venema en Gerrit van der Wal, Albertha Zwaagstra, Jerry de Kock, Jetske Wijma, Yvonne van Hes, Sieta de Vries, Peter de Vries, Krijnie Gerrits, Arjan Jongsma en Bert van der Meer, mit as vaaste krachten in de loop van de tied: Lodewiek Hooghiemstra, Sietske Bloemhoff en Trijnie Gibcus-Telkamp. As laeste wodde Henk Bloemhoff ansteld veur et opzetten en schrieven van et Stellingwarfs Woordeboek.

Henk Kroese, iene van de "warkers van et eerste ure", zegt over disse begintied: "Doe wodde ik ok konfronteerd mit wat, neffens mi'j, de kracht van de Schrieversronte is: de gemoedelijkheid, et je vertrouwd vulen. Neffens mi'j een kenmark van de Stellingwarver aord. Et ligt dan vanzels ok veur de haand dat dit weeromme komt bi'j et warken bi'j/veur de Schrieversronte. Of dit now op et buro, in warkgroepen of in et bestuur is, maekt niet uut. Aj' praoten over de charme van et warken veur/bi'j de Schrieversronte, dan is dit et veur mi'j, naost et feit daj' je

bewust wodden van de Stellingwarver kultuur en alderhaande wetenswaardighe-
den over een tael die aj' al sund je kienderjaoren praoten."

In oktober 1975 hul de Schrieversronte heur eerste sutelaktie; de opbrengst was omtrent de vuufduzend gulden, lange niet gek veur zoe'n eerste keer. Ok statte doe de Kursus Stellingwarfs, daor as et examen van in meert 1976 plak vun. Onderwiels vunnen de eerste, niet altied lieke vrundelike ontmoetings en konfronta-
taosies mit de Friezen plak. D'r wodde naor Den Haag reisd om de Twiede Kaemer op 'e hoogte te brengen van et feit dat de Stellingwarvers d'r ók nog weren, en et rappot *Veerder mit et Stellingwarfs* wodde in Berkoop anbeuden an Kaemer-
veurzitter dr. Anne Vondeling. In 1979 kwam de AFUK-bus de rust hier versteu-
ren deur te perberen ok in de Stellingwarven et Fries te bevodderen. Mit naeme Oene Bult, doe nog uut Donkerbroek, kwam d'r tegen in et geweer. Nao nogal wat overleg en praoten van beide kaanten wodde op et laest de kwestie "in der minne" schikt.

Eind 1979, begin 1980 kwam Oene Bult, veural in die jaoren slim aktief veur et Stellingwarfs mit vaeke nogal persoonlik tinte en individuele akties, mit et idee van "de Vri'je Naosie Stellingwarf" (V.N.S.) Over disse tied vraogd, schrift hi'j oons: "Doe wi'j mit de VNS begonnen, was dat in et veurste plak een stunt, een "ludieke", een speulse aksie, om de beide Stellingwarven as een gehiel onder de andacht van Frieslaand en Hollaand te brengen, as een gebied mit ok een eigen tael en kultuur, hoe verscheiden ok. Daor was een historische reden veur, omreden d'r hiel vroeger ok spraoke west het van een Vri'je Naosie Stellingwarf (kiek et boek van dr. Oosterwiek mit die titel), doe de Stellingwarven blikber een dudeliker eigen "identiteit" hadden. En et jaor daorveur hadde de bekende Ooldejaorsploeg "Vesuvius" in Else de Vri'jstaot Stellingwarf uutreupen en botties bi'j de dörps-
greenzen daele zet, die laeter wel weer opruumd binnen. Aktuele reden was ok, dat Liwwadden mit "verplicht Fries" over de Stellingwarven henne walsen zol. Genog reden om vanuut et verleden en et heden Veuruut Naor Straks te willen. Daoromme stonnen op een gegeven mement Henk Schurer, Karst Albert Berken-
bosch, Harrie Ernst en ondergetekende onder et plaknaeme-bottien van Berkoop op de kiekies veur de fotosjoernalisten, die krapan uut et hiele laand opdraeven kwammen. Wat de publiciteit anbelangt is et streven een groot sukses west. We kregen een hiele bladziede in et *Ni'jsblad van et Noorden*, krek liekegoed as een hiele bladziede in de *Haarlemmer Kraante*. Mar naost de regionaole en perveens-
siaole passe stonnen d'r ok hiele stokken in de *Volkskraante* en een hiele protte aandere blaeden en tidschriften. Elk wus doe ongeveer wel waor as de Stelling-
warven op 'e kaorte van Nederland en Frieslaand te vienen weren.

Et was vanzels de bedoeling om de bevolking mit te kriegen. Mít omreden de ooldejaorsstunt in Else best lokt was, dochten wi'j dat et veur de hiele Stellingwar-
ven gellen mos, as d'r mar een stokmennig "raddri'jers" an de gaank gongen. Dat het niet zo west. Et volk vun et allemaole vusen te mal en schaemde him d'r veur as ze d'r mit (deur familie, kunde en kollegaos) konfronteerd wodden. Et lat him daenken dat et ok de Schrieversronte een peer leden kost het. Want die dee an die fratsen ok niet mit. Dat spiet mi'j now nog, want oonze doelstelling was neffens mi'j goed; o.e. ok de gedaachte: wil et ooit wat wodden mit et Stellingwarfs, dan

Bi'j gelegenhied van et eerste lustrum verscheen de schrieversalmenak *Onder eigen volk*. Hier et gezelschap schrievers bi'j de prissentaoisie in kefé "De Veehaandel" in Spange in 1976. (Foto: M. van Nieuwenhoven)

het dat een brieder dreeglak neudig as alliend dat van de Schrieversronte. En misschien hadden we dat doe in de maande mitmekaander berieken kund. Mar de mannen van de Schrieversronte zullen wel genog aandere an et heufd had hebben en meugelik in heur ogen belangrieker dingen. De Schrieversronte het eins nooit de nekke goed uutstikken durfd en heur doe "neutraol" opstellen wild."

Et tal warkgroepen en aktiviteiten van de Schrieversronte wodde in de loop van de tied staorig groter. Al hiel lange bin d'r ok de woordeboekgroepen. Iene van de mitwarkers van et eerste ure, Klaas van de Weg uut Nij'triene, zegt d'r over: "Omdat ik veul in et verienigingsleven zat, stuurden de meensken Henk naor mi'j toe, dat zodoende kwam ik veur et eerste mit de Schrieversronte in kontakt. Henk wus mi'j doe veur et woordeboekwark te winnen, en zo is et begonnen. Ik kreeg *De Ovend* onder de ogen, en dat vun ik geweldig: een tidschrift in oonze eigen tael. Nao een posien begonnen mi'j de fingers te jokken, want ik wol d'r ok wel es in schrieven, en dat he'k zoe'n 15 jaor volhullen."

De sutelaktie en de kursus Stellingwarfs, hierboven al even nuumd, wodden van 1975 of jaorliks hullen; de kursus sleug wel es ien of twie jaor over. Vrouw Diekstra uut Hooltpae, dielneemster an de kursus van 1990, hewwe naor heur indrokken vraogd. Heur antwoord: "Mit vule nocht heb ik an de kursus Stellingwarfs mitdaon. Et aorigste onderdiel vun ik: Stellingwarf doe en now. Et schrieven vun ik muuulik; et is vremd, ik praote meerst Stellingwarfs, mar as ik wat schrieve, komt d'r alliend Nederlaans op et pepier. Et is muuulik dat nog te veraanderen. Gemakzocht?

Waoromme ik et leren wol? Et jaor d'r veur was mien man naor de kursus west. Deur zien enthousiasme besleut ik ok te gaon. Mond-op-mond-reklame dus. Hielemaole verdwienen zal et Stellingwarfs, daenk ik, niet; et zal wel minder bruukt wodden, en wat as d'r dan op 'e lange duur nog overblijft, ik durve et niet te veurspellen."

Et speulen in de eigen streektael, et Stellingwarver amateur-teniel, kreeg de hiel tied meer zien gerak. Veural Jannes Nijholt uut Wolvege het him d'r mit hatte en ziel veur inzet. Hi'j vertaelde, mit naeme veur de bekende verieninge "Keunst naor Kracht" uut Wolvege, hiel wat stokken in et Stellingwarfs, en die sleugen hiel goed an bi'j et volk. Nao zien wegraeken wodde dat vertaelen votzet deur Pieter Heida, Lodewiek Hooghiemstra, Jan van der Meulen en Boele Land. Diny Post, de bekende regisseuse en speulster van "Keunst naor Kracht" zegt over et vertaelen en speulen in de streektael:

"'t Speulen van Stellingwarver stokken bevaalt oons nog altied hiel best. Mar ik daenke dat we oons hoogtepunt al had hebben. In de jaoren dat Jannes Nijholt veur oons vertaelde, ston "Kunst naar Kracht" hiel hoge anschreven, deur de mooie uutspraake. Dat missen wi'j now. 't Is now allemaole zo vlak, da's jammer. Ik gao geregeld hier in de regio naor tenielstokken kieken, en dan heur ik ok Stellingwarfs. Disse verienings laoten de stokken niét vertaelen, mar speulen gewoon uut een Hollaans boekien en maeken d'r zéls Stellingwarfs van. Ik bedoele hier mit te zeggen dat we haost gien verschil meer hebben, of et now wél of niet vertaald wodt! We zollen dat ok zels wel doen kunnen. Snappen jow wat

ik bedoele? Ik as regisseuse perbere iederkeer weer et spul zo hoge meugelik speulen te laoten, zodat we d'r mit bovenan bliieven. Et is hiel spietig dat et échte Stellingwarfs verleuren gaot."

Oorspronkelijk teniel in et Stellingwarfs verscheen d'r an now toe niet, mit uitzundering van et kienderstok "Laot him niet valen" van Harmen Houtman. Laestnuumde schreef ok nogal wat kabarettteksten veur mit naeme "The Flying Stars" uut Hooltpae, een begrip op et gebied van et Stellingwarver kabaret.

Karst Berkenbosch, de laeste jaoren begeleid deur Doeke Dokter uut Wolwege, brocht, en brengt zo now en dan nog, medern kabaret mit eigentiedse "songs", vaeke op teksten van himzels of van Johan Veenstra (soms).

Een reaktie van Renny Betten op een vraoge angaonde Stellingwarver teniel en kabaret: "Ik daenke dat as de Schrieversronte zorgt veur tenielstokken of kabaretteksten, dat d'r dan nog wel meer clubs Stellingwarfs speulen willen."

Liekt me logisch, mar as dat allieend van et buro kommen moet, dan hewwe daor beslist te min tied veur en zal d'r weinig van terechte kommen.

Oene Bult ("Ark veur karkewark") en wat laeter ds. Rienk Klooster uut Jorwerd zorgden d'r veur dat et "Stellingwarfs in de karke" ok an bod kwam, al zal dat zeker nog meer gebeuren moeten.

In de loop van de jaoren verschenen d'r de hieltied meer Stellingwarver boeken. De aldereersten weren: *De oolde Pook* van H.J. Bergveld (1971), uitgeven deur de Culturele Raod Oost-Stellingwarf in saemenwarking mit de Schrieversronte, *Een haandvol speulgoed* van Jouk (1972), *Wilde Gaanzen* van Johan Veenstra (1974), *Foddelpenneri'j* van Henk Bloemhoff (1974) en *Klaeterjaegers* van H.J. Bergveld (1976). D'r nao kwam d'r nog een hiéle riegel, die angruude tot mar liefst 60 in 1991. Oonze meest produktieve schriever is Johan Veenstra, van wie an now toe negen titels uitgeven binnen. Mit Lamkje Hof-de Boer, Jouk en Hendrik Vondeling, die in 1979 mit *Haarm* de eerste Stellingwarver roman schreef, is Johan Veenstra ok de best-verkopende en meest-lezen Stellingwarver schriever.

Oeke Popma uut Wolwege over de Stellingwarver schrieveri'je:

"De meensken van de Schrieversronte hebben d'r veur zorgd dawwe ok lezen kunnen in et Stellingwarfs. De schrieveri'je is hiel nauw mit de cultuur verbunnen. Et klinkt je zo mooi in de oren aj' meensken Stellingwarfs praoten heuren. Zoas Geert Lantinga over de Lende praot, klinkt dat zo vertrouwd. En zoas Johan Veenstra zien columns veurdreegt, kuj' et neffens mi'j allieend as echte Stellingwarver. Et is et streek-bunnene daor a'k zoe'n protte interesse veur hebbe."

Boekhaandel Binnert Overdiep uut Et Vene, iene van de boekhaandels buten de Stellingwarven die geregeld wat bi'j oons bestelt, zegt over de verkope van Stellingwarver boeken:

"Oonze indrok is dat de meensken mekaander vertellen over veural de boeken van Lamkje Hof-de Boer en Johan Veenstra. Disse titels verkopen hiel riegelmaotig. Aandere uutgiften wo'n vaeke besteld naor anleiding van een artikel dat lezen is. Opvalend is et dat de meensken die awwe in de winkel kriegen, meerstal een biening hebben mit Stellingwarf: of ze wonen d'r, hebben d'r woond, stammen of van families die d'r lange tied leefd en woond hebben.

We hebben d'r gien idee van, as de priezen verhoogd wodden zollen, of de verkope

van Stellingwarver boeken minder wodden, etzelde blieden of beter wodden zal. Et meest belangrieke is toch de biening die meensken hebben en vulen mit de tael en de omgeving. Mit disse interesse kopen ze de boeken van Et Boekefoons. Wat ok mitspeulen zal in de bekendhied van de Schrieversronte: dat de schrievers meens onder de meensken binnen. Ze bin bekend in heur eigen omgeving en daardeur beriekber en ansprekber."

Rink van der Velde uut Drachten, riegelmaotig veur et ien of et aander in de Stellingwarven en een fan van Johan Veenstra, gef t oons op een vraoge angaonde de Stellingwarver schrieveri'je en in et biezunder et wark van Johan Veenstra et volgende bescheid (da'k zo vri'j bin van et Fries in et Stellingwarfs over te zetten): "Et Stellingwarfs het gien verlet van hulpe van mien kaant, et kan himzels hiel goed redden. Dat is vanzels veur een groot pat te daanken an Johan Veenstra. Hi'j het een stokmennig romans schreven daor a'k een protte bewondering veur hebbe. Buten de Stellingwarven bin die liekewel amperan bekend, verneme ik wel, en dat is spietig. Mit zien stokkies veur de radio het hi'j naeme maekt. Ik heure d'r in Friese kringen vaeke over praoten, ok deur meensken die nog nooit een Stellingwarfs boek lezen hebben. Hi'j dot et vanzels ok hiel mooi, ik wol dat ik et zo kon. Hoe a'k et viene dat hi'j zoe'n sukses het? Prachtig vanzels, waaromme niet? Hoe meer konkurreensie, hoe beter, dat maekt je scharp. Of et mi'j schilt in de verkope van mien boeken wee'k niet. Et liekt me toe dat et iene hiel best bestaon kan naost et aandere."

In 1982 wodde deur de gemienten Oost- en West-Stellingwarf, op anvietering van de Schrieversronte, de Bergveldpries insteld, die eerst om de twee jaor en van 1986 of om de 5 jaor toekend wodde/wodt. De winners weren an now toe: Hendrik Vondeling (1982), Johan Veenstra (1984), Pieter Jonker (1986) en nog es Johan Veenstra (1991). As anvietering veur jonge, pas beginnende schrievers van 't Stellingwarfs kwam d'r in 1989 de Oolde-Pookpries bi'j, de eerste keer wunnen deur Karst Berkenbosch uut Berkoop, en in 1991 deur Boele Land uut Jelsum. Anne Mulder, heufd van de schoele in Hooltpae en veurzitter van de Warkgroep Bergveldpries, schrift oons angaonde et belang van disse priesen veur de Stellingwarver "literatuur":

"Aj' wat willen, zij' wat doen moeten. Neffens mi'j is et daaromme een goeie zaeke west om de Bergveldpries in te stellen. Et is een mooie maniere om hiermit et Stellingwarfs ok es onder de andacht van meensken buten oons taelgebied te brengen. Ik doele daormit op de publiciteit die d'r om de Bergveldpries henne is. Ie kun je vanzels ofvraogen of et taelgebied en et tal schrievers niet te klein is veur et instellen en instaanndholen van een literatuurpries. Mi'j donkt daj' je daor niks van antrekken moeten; oons taelgebied is now ienkeer van disse omvang. De toekomst zal liekewel uutwiezen moeten of et tal schrievers veur een dergelike pries groot genog wezen zal. De Oolde-Pookpries moet daorbi'j helpen, mar veurlopig smit dat in mien ogen (nog) te weinig op. Mit naeme van jonge meensken wodt d'r veur disse anvieteringspries weinig of gien wark ontvongen. Daor kuj' jezels zorgen over maeken.

Et vak hiemkunde op 'e basisschoelen kan daor een geunstige invloed op hebben, mar dan moet d'r an een peer dingen voldaan wodden:

- de mitwarking van leerkrachten die hiemkunde een vaast plak in et jaorpergram-

me geven moeten;

- butendat móét de Stellingwarver tael op de ien of ere meniere in de hiemkunde opneumen wezen;

- de oolden moeten d'r et belang van inzien, dat et de muute weerd is om via de kiender (in de schoele) de streekkultur in staand te holen.

As de overtuging d'r mar is, dan bin -ondaanks de zwaore drok van buten of- de Bergveldpries, de Oolde-Pookpries en Hiemkunde niet veur niks in et leven reupen."

Ja, en dan de toekomst van et Stellingwarfs en van de Stellingwarver Schrieversronte, veural ok zien in verbaand mit de gruui naor een Verienigd Europa, zoas vandaage-de-dag de "bliede Bosschop" en "et hoogste streven" is. Die toekomst liekt pattietoeren slim onwisse, om niet te zeggen: niet al te best: Mar d'r bin d'r ok die daor een wat hoopvollere en meer optimistische kiek op hebben. We hebben d'r een stokmennig meensken een vraoge over steld. Hier bin heur antwoorden.

Ponghoolder Fettje Koopman-Alten uut Noordwoolde over de financiële veur-uutzichten van de Schrieversronte en over et belang van vri'jwilligers: "De financiële toestaand van de Schrieversronte gefit mi'j as ponghoolder grote zorgen. We zullen een stappien terogge doen moeten, awwe dat now willen of niet. De bezunigings die ze in poletiek Den Haag bedocht hebben en die de oons subsidiërende instaansies beheurlik raeken, zullen in de loop van de tied ok an oons deurberekend wodden. Veur een pat is dat now al an de odder. Ik bin wat de centeraosie veur de Schrieversronte angaot wel es optimistischer west. Mar een Stellingwarver gruuit tegen de verdrukking in. We zullen dan ok al onze creativiteit bruken om de bezunigings zo klein meugelik te holen."

"Vri'jwilligerswark is slim belangriek veur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte. Iederiene die in et bestuur en in de verschillende kemmissies en warkgroepen zit en iederiene die mithelpt bi'j de sutelaktie is bi'j oons vri'jwilliger. Alderdeegst de gedienen wo'n bi'j oons deur vri'jwilligers wusken. De meensken van et buro, die betaeld wodden veur heur wark, doen in heur vri'je tied nog vri'jwilligerswark veur de Schrieversronte. Zonder vri'jwilligers kan d'r een hiele protte wark niet daon wodden. Mit al disse meensken bin wi'j in et spier om et grootste kultuurgoed dat een meenske het - zien tael - in staand te holen."

Oold-dippeteerde van Kultur van de perveensie Frieslaand, drs. Jaap Mulder, now burgemeester van Tietjerksteradeel, brengt oons an de haand van zien kiek op 'e bevoddering van de Friese kultur misschien op een peer goeie gedaachten angaonde et behoold en de bevoddering van et Stellingwarfs: "Tietjerksteradeel bruukt et Fries waor as dat kan integraol in et officiële verkeer. Dat vragt een tal organisatorische maotriegels en ofspraoken op et gebied van veurlochting, onderwies, benumings- en passenielsbeleid, vormings- en ontwikkelingswark, infermaosiemateriaol, advisering an et kollege en de raod, bestuurlike en ambtelike verantwoordelikheden, overlegsituaoesies mit perveensiaol bestuur, ere gemienten, instituten, verienings, inwoners, bedrieffsleven, enz.

In de "Yn- en útfieringsnota Frysk" van Tietjerksteradeel wodt de feitelike uutvoering van de veurnemens, baseerd op 'e doelstelling, angeven. Veerder wil

Tietjerksteradeel warken an et verhogjen van et dreeglak veur et Fries. Daorveur wo'n in de loop van de tied Fries-kulturele aktiviteiten opzet en uutvoerd. De gemiente is daorbi'j niet de organisator, mar speult in op initiatieven van et pattekelier initiatief en gefte (financiële) stiepe.

Et Fries wint niks mit extremisme en deurdrieveri'je. Tietjerksteradeel zight et as een gewoon, bestaond gegeven dat past bi'j et grootste pat van de inwoners, bi'j et grootste pat van Frieslaand. Twietaelighied is naemelik niet uutzunderlik: 70% van de wereldbevolking is twee- of meertaelig. Daormit kuj' vaastestellen dat de twietaelighied in oons laand past in een hiel gewoon verschiensel en d'r bi'j anslöt. Et gefte toegelieke de riekdom van de kultuur an.

Al schrievende daenke ik weeromme an de tied dat ik, mit de heer Anne Vondeling, et boekien "Veerder mit et Stellingwarfs" in ontvangst nam. Naost mien fielseaosies an jim "Stellingwarver Schrieversronte" mit et twintigjaorig bestaon, weensk ik dat jim veerder gaon zullen mit jim wark in dezelve geest as de inhoud van dát boekien!"

Visie van Minne Dijkstra, direkteur van de Wereldomroep in Hilversum: "Talen komen en gaan, historisch gezien met verrassende snelheid. Geen enkele van de talen en dialecten die 1000 of 500 jaar geleden in Europa werden gesproken, bestaat op dit moment nog in de toenmalige vorm. Evolutie alom, ook voor de grote talen.

- Talen ontstaan en verschillen meer naarmate isolement, sociale samenhang en culturele identiteit sterker zijn.

-Onze wereld laat een ongekende ontwikkeling zien waarin ruimtelijk, sociaal en cultureel isolement snel verminderen, waarin communicatiemiddelen sneller, goedkoper en steeds gemakkelijker bedienbaar worden. Radio, T.V., telefoon, fax, computer en drukpers zijn daarbij sterke krachten, evenals het vervoersnet, het wegvallen van de grenzen, het vertrouwd raken met andere culturen.

In die zin zal er wereldwijd een trend zijn naar een zekere uniformering, ook in het gebruik van talen. Aan de andere kant zullen mensen steeds behoefte hebben aan eigen identiteit en vertrouwdheid in kleiner verband, sterk mee bevorderd door een eigen taalgebruik. Daarom hebben talen en dialecten toch ook weer een veel taaier leven dan sommigen denken wanneer ze zeggen dat het Fries of het Stellingwerfs of het Nederlands binnen één of twee generaties verdwenen zullen zijn. Geen denken aan!

Zal er in de media nog tijd, plaats en aandacht zijn voor het Stellingwerfs? Antwoord: Zolang het Stellingwerfs nog leeft, zal er ook in de media aandacht voor zijn, juist omdat radio, T.V. en ook nog drukpers zoveel kleinschaliger en gebruiksvriendelijker zullen zijn dan vroeger."

Fokke Middendorp uut Wolvege, vraogd om in zien verbelinge van et jaor 2025 uut weeromme te kiekjen op 'e pesisie van et Stellingwarfs, schrift oons et volgende:

"Van de geschiedenis uut bekeken bin 'k gauw uutpraot. Ik neme an dat mien veuroolden tot et midden van de veurige ieuw Stellingwarfs praot hebben. Van de aanderhalve ieuw d'r nao wee'k et wis en zeker. Wi'j praotten et thus allegeer en altied, alderdeegst nog mit et woortien 'ont' (Et vul me ont, et kwam me ont, enz.). Vandaege-de-dag heur ik dat niet meer. Uut een deur mi'j in 1979 invulde lieste

van et Eerdriekskundig Genootschop dot bliken dat, in vergelieking mit 1879, d'r zo goed as niks veraanderd is in de spelling van de tael. Véúr 1972 was d'r - op een inkelde uutzundering nao - gien spraoke van een schrieftael. Et het dan ok de grote verdienste van de Stellingwarver Schrieversronte west dat ze de tael op schrift steld het. Een volgende stap moet neffens mi'j wezen dat de tael in de E.G. te boek steld wodt as een minderhiedstael. De muilikhied is liekewel dat ze d'r niet uitspringt as hielendal aandere as et in een groot gebied bruukte Nedersaksisch. Weerommekiekende uut 2025 zie ik dat nog niet gebeuren, omdat d'r in et Verienigde Europa doukies wel een peer honderd streektaelen te dringen staon veur erkenning.

As in 2025 et Stellingwarfs nog praot en schreven wodt, zal dat et gevolg wezen van et wark van de Stellingwarver Beweginge. Et zal liekewel een hadde stried wezen dat veur mekaander te kriegen, omdat et niet dreugen wodt deur et volk as gehiel. D'r staot mar een kleine minderhied achter et streven et Stellingwarfs op een hoger plan te brengen en et overaende te hollen. Et ienige volk dat dat lokt is, is et Joodse volk: mit et "Jiddisch" kommen ze de hiele wereld deur.

Ik bin gien pessimist, mar neffens mi'j zal ok et Nederlaans et muilik kriegen in een Verienigd Europa."

Een boeiende reaktie van Geke Dijkstra uut De Hoeve op 'e vraoge, hoe as zi'j staot tegenover et praoten van Stellingwarfs in disse tied en hoe as zi'j de toekomst van et Stellingwarfs zicht:

"Verleden weke bin 'k krek 33 wodden, ik bin bliede te heuren dat dat nog jong is! Binnen Schrieversronteverbaand is et dat zeker: de inkelde keer dat ik bi'j een aktiviteit anwezig bin, bliekt dat de meeste meensken aorig oolder binnen. Dat is wel spietig, et Stellingwarfs en de Schrieversronte hebben daordeur een wat "bejaorde" utstraoling. Et Stellingwarfs is d'r ommes niet allieend veur oolde meensken (... en de dingen die veurbi'j gaon).

Zels bin ik nog Stellingwarfstaelig grootbrocht, mar ik wete dat dat tegenworig haost niet meer gebeurt. Aj' d'r mit meensken over praoten, kriej' haost altied dit soort reakties: "Dat kroem vien ik wat boers, et klinkt zo plat..." of: "Ik vien et wel grappig, heur, mar mien kiender leer ik toch mar Nederlaans..." Veural tegen die eerste opmarking kom ik altied in et geweer en legge veur de zoveelste keer uut, dat Stellingwarfs een tael is en krek zo min kroem of plat as dat et Nederlaans recht is. Ik bin niet al te optimistisch over de kaansen van et Stellingwarfs op 'e langere duur. As et de hiel tied minder praot wodt, dan leeft een tael niet meer echt en blift allienig de nostalgie nog over!

Et Stellingwarfs heurt bi'j disse streek en de meensken. Stellingwarvers staon over et algemien bekend as gemoedelik en wat bourgondischer van aord as de ere perveensiegenoten. Oons dialekt past in dat beeld en dreegt bi'j an et eigen karakter. En ok al valen d'r now in '92 alderhaande greenzen vot en wodden wi'j op 'e duur iene mit Stienwiek of zo, dan nog is et aorig om daor binnen je eigen karakter te beweren. Mar we staon ok eupen veur aandere meensken, aandere kulturen, en we stellen oons over et algemien flexibel op. Misschien dot die gemoedelikhied oons juist de dasse wel omme: et zit niet zo in oonze aord om de tael aggressief an de man/vrouw te brengen; we maeken oons niet zo drok over bgl.

plaknaembodden of et bruken van et Stellingwarfs in officiële stokken.

De tied zal et leren. Misschien awwe oons hatte spreken laoten, dat et toch nog goed komt? Ik heurde nl. laest van een vrouw die krek moeder wodden was, dat ze in de memmetael mit heur poppe praotte. Ze vun ok dat dat echt niet anders kon: alle liefde en gevuul veur dat kientien kon zij allienig in heur eigen tael goed overbrengen. Wie wet, as de Stellingwarwer oolden et hatte wat meer en et verstaand wat minder an et woord laoten...?"

En dan, as laeste, et projekt *Stellingwarfs Woordeboek*. Verstaandswark veur een pat, jawisse. Mar ok et gevuulte het d'r hiel stark mit van doen; et is een weensk, een poppe as et waore naor wie heur geboorte awwe lange, lange uutkeken hebben.

Henk Bloemhoff is van veurig jaor augustus of drok doende al et in de loop van de laeste 20 jaor deur de woordeboekgroepen vergeerde materiaol uut en omme te warken tot een echt *Stellingwarfs Woordeboek*. Et eerste pat van de naor alle warschienlikhied vier dielen zal in 1994 verschienen, is et streven. Dán biwwe weeromme bi'j oons beginpunt: H.J. Bergveld, die 50, 60 jaor leden veur et behoold van zien streektael een woordeboek saemenstellen wol en daor doe niet an toe kommen is. Een prachtig projekt naodert now zien voltooiing. Meuge et een hiele protte bi'jdregen an et behoold en in gebruik blieden van et Stellingwarfs! Otto de Vent uut De Fochtel, hier naor vraogd, gaf as zien miening over oons (ankommende) woordeboek:

"Et Stellingwarfs Woordeboek is wat opzet en uutwarking angaot uniek binnen et Nedersaksisch taelgebied. D'r is binnen dat gebied nog nooit eerder zoe'n omvangriek verklaorend haandwoordeboek verschenen. Et is allienig te vergelieken mit et Drents Woordeboek waor momenteel in Grunningen an warkt wodt. En die overienkomst is d'r niet veur niks: ok an opzet en redaktie van dat woordeboek is en wodt mitwarkt deur *oonze* Henk Bloemhoff. In de wandelgangen van de Schrieversronte wodt oons woordeboek al nuumd: *De Dikke Bloemhoff*. Izkels nuumde et veurig jaor es *De moeder aller woordenboeken*. Beide vergeliekings vien ik eins niet zo aorig. Liekewel geven ze beide wel aorig an wawwe oons bi'j et Stellingwarfs Woordeboek veurstellen kunnen: deur zien omvang te vergelieken mit de dikke Van Dale, in opzet en uutwarking een kompleet beeld van een Nedersaksische tael in een (taelkundig) overgangsgebied as Stellingwarf, en een perfekt medel veur alle aandere (te verschienen) (dialekt)woordeboeken. Veurige haast wa'k een peer daegen in de Peel in Noord-Limburg. In een boekezaeke lag daor et krek verschenen woordeboek van et dialekt van Venray. Ik hebbe d'r een tietien in zitten te blaederen en d'r een peer artikels uut lezen. D'r gongen doe een peer dingen deur mi'j henne: in et veurste plak stonnen d'r alderhaande mooie tekenings en verklaorings in van boereark en zoks, en wodde d'r uutgebred ingaon op alderhaande volkskundige begrippen. Dat lest hiel plezierig en gefit een belangrieke meerweerde an zoe'n boek, neffens mi'j. Ik bin bange dawwe in oons verklaorend haandwoordeboek dat missen zullen (wat overigens mit bi'jdregen in De Ovend en zoks wel weer anvuld wodden kan).

Wat de weerde van oons woordeboek veur et behoold en aktief bruken van et Stel-

De prissentasie van et boek *Klaeterjaegers* van H.J. Bergveld in 1976 bij Vrouw A. Bergveld-Gorter thuis in Oosterwoolde. An de waand et petret van H.J. Bergveld (1902-1966).
Op 'e foto Henk Bloemhoff en Vrouw Bergveld.
(Foto: M. van Nieuwenhoven)

lingwarfs angaot bin ik niet zo optimistisch. Hoewel ik geleuen wil dat d'r in de Stellingwarven een grote belangstelling veur et woordeboek wezen zal, daenk ik toch dat d'r veur een praktisch gebruik van oonze tael ok behoefte wezen zal an een zakwoordeboek, zoas die an now toe ok in Grunningen en Drente verschenen binnen.

Ik kieke vol verwachting uut naor et eerste diel van et Stellingwarfs Woordeboek. Elke aovend veur et slaopen gaon lees ik d'r wat uut. Ik raeke de draod van et verhael nooit kwiet en ik kan d'r jaoren mit veuruut."

Marjo

Meitied

'k Wil van de mooie meitied schrieven,
van bloemegies, zo teer en fris.
Van blatties die van ziede lieken,
haost niet te zeggen hoe mooi et is.

'k Wil van de mooie meitied zingen,
zoas de voegels in de wal.
Heur de doeven toch es roepen
of 't wel veurjaor wodden zal.

'k Bin zo bliede in de meitied,
dat alles toch opni'j begint.
En deur alle ofval henne
et jonge leven et nog wint.

In de zunne wi'k mi'j waarmen
en deur grune lanen gaon.
Wat is mooier as de meitied
en daor midden in te staon.

Fokko Veenland

Twiespraoke op 'e Grindweg bi'j Ni'jberkoop

Et was naacht in Stellingwarf. En koold. Et was krek kastmis west en over een peer daegen zol et ni'je jaor beginnen. Over een verlaoten weg tussen Else en Ni'jberkoop leup een man in een colbertien. Zien gang was wat striems as was hi'j niet wend te lopen. Et leek ok haost gien lopen, et was meer mersjeren, as hadde hi'j in lange tied niet lopen en veur et eerst nao jaoren weer butendeure kwam. Aj' niet beter wussen, zoj' zeggen dat et een poppe was die daor leup of een hoolten soldaot.

Op een driesprong bi'j een lanteernpaol bleef hi'j staon en keek andachtig op 'e richtinganwiezer. In et vaele locht zag hi'j een klein mannegien op klompies an kommen lopen. Hi'j besleut et mannegien op te waachten en him de weg te vraogen.

"Hee, klein mannegien. Kun ie me de weg wiezen naor Moskou," zee de man kerdaot.

"Naor Moskou, dat is nog wel een hiel aende lopen," zee et kleine mannegien. "Te moe'n in ieder geval de kaante van Donkerbroek op, en ie doen d'r nog wel een uurtien over." "O, dat vaalt me dan mit," zee de man. "Ik hope eins da'k mar gauw weer thuus bin, want ik bin hielendal onbekend in disse wereld. Ik hebbe mar wat op goed gelok lopen vannaacht. Zokrek, vlakbi'j Ni'jberkoop zag ik een bottien mit "Fraankriek" d'r op, en doe docht ik dat laand ken ik, dat die kaante moe'k mar op. Now hoop ik mar da'k ok een bod zie mit "Ruslaand" of nog liever "Moskou", dan bin'k in ieder geval alweer een stokkien dichter bi'j huus.

"Ik ben hier wel aorig bekend," zee et kleine mannegien. Dit laand is vrogger allemaole van mi'j west, mar de meensken hieere wollen zelsstanig wezen dat ze bin heur eigen weg gaon. Mar ze numen dit laand hier nog de hiel tied et mooiste stokkien Drenthe in Frieslaand."

"Ja," zee de man, "dat soort sentimenten kun lange bestaon blieden. Ik wete d'r alles van. Mar mag ik vraogen, kleine mannegien, wat doe ie hier eins midden in de naacht op jow kleine klompies'.

"Dat kan 'k eins krek zo goed an jow vraogen," zee et kleine mannegien. "Et is daj' d'r zo goedaorig uut zien en zo netties in de kleren zitten, want aandere zo'k haost veur je op 'e loop gaon".

"Ik hiete van Gorbi of aenlik Michael Gorbatsjow, mar zeg mar gewoon Gorbi, dat maekt et wat makkeliker," zee de man. "Ik ston op de twiede kastdag nog gewoon rustig op mien plakkien bi'j de madam in et museum in Amsterdam, doe d'r inienend een jongkerel op me of komt, me een hoed op 'e kop zet, een jasse om me henne slat, me optilt en mit mi'j deur de nooduutgaank et museum uut lopt. Op 'e straote mos ik tussen twee jongkerels in mitlopen naor een auto en daor wodde ik veurzichtig in scheuven. We gongen rieden en al gauw zag ik dat et niet naor Moskou gong, mar naor Stellingwarf. Eerst was ik nog bange dawwe naor Italië zollen want de mannen hadden et de hiel tied over Vesuvius. En dat liekt me

mar geveerlik bi'j zoe'n vuurspijende barg. Die hebben we in oons laand niet zo vule. In Else wodde ik in een kefé op et teniel zet mit de gedienen dichte. Op ni'jjaorsmorgen willen ze mit mi'j veur et locht kommen, he'k begrepen. Och, eins vien ik et niet zo slim da'k in et locht stao. In et museum stao'k de hiele dag al te kiek en ok in mien laand ston ik vaeke in de schienwarpers. Mar al mit al vien ik et allemaole mar niks, dat gesleep mit een oolde man. Ik stao op dit mement vule liever op mien plakkien in et museum bi'j de madam. Mar ja, daar was mien rolle ok haost uutspeuld. Ik zol toch eerdaegs op de galeri'je veur de ofdaankte grootheden zet wodden. Ik wete allemaole niet meer wa'k d'r van daenken moete. Ach, wat gefet et ok nog, ik bin een oolde man."

"Mar hoe raek ie dan hier zo op 'e Grindweg bi'j Ni'jberkoop verzeild?" vreug et kleine mannegien.

"Vannaacht wodde dat waachten in die ienzeme ruimte mi'j te vule. Ik bin d'r uutbreuken," zee Gorbi. "Ik wil terogge naor de madam in Amsterdam en as et even kan naor Moskou."

"Verempeld. Mi'j gong et haost krek zo," zee et kleine mannegien. Mar bi'j mi'j gebeurde et naachs. Ik bin Bartje en ik ston in Assen op mien vertrouwde plakkien. Ik wodde inienend deur een stellegien jongkerels van de sokkel drokt, dat de klompe die brak me haost. Onderwegens naor Berkoop begreep ik dat et de jongen van de geitfok weren. Ik vuulde me haost weer as vrogger want mien va was daar doedertieds ok lid van en ik moech wel es mit him en mit oonze kekke mit naor de keuring. Mi'j willen ze ok op ni'jjaorsmorgen te kiek zetten, in Berkoop. Dat schient hier een soort van folklore te wezen. We kennen in dit laand een protte van dit soort ooldejaorsgebruken. En dit is d'r iene van. Ok ik bin d'r vannaacht uutbreuken. Ik ston daar mar in Berkoop bi'j iene van die jongen thuus in et barghokke mit een zak over de kop."

"Berkoop, Berkoop, dat klinkt anders wel wat Russisch," zee Gorbi.

"Now, dat is et anders hielendal niet," zee Bartje. "Et is een echt Stellingwarver plakkien. En hiel oold. Vrogger was et een tiedlaank et heufdplak van Stellingwarf. En misschien wodt et dat wel weer. Want ze willen hier van de beide gemienten weer iene maeken. En Stienwiek willen ze d'r haost ok nog wel bi'j hebben. Mar daar bin de Friezen weer op tegen, want dan kun ze gien Elfstedentocht meer holen. Krek eersomme as wat ze in jow laand doen, Gorbi za'k mar zeggen. Bi'j jim trekken ze op et heden alderhaande ni'je greenzen en hier willen ze de greenzen now krek vot hebben." "Dat klinkt interessaant," zee Gorbi. "Weej' ok al of ze daar misschien een president bruken kunnen?"

"As et groot genug wodt, vast wel," zee Bartje. "Mar as et wat wodt, willen de baozen-van-now van de beide gemienten et tegere perberen."

"Tegere," zee Gorbi, "tegere, een mooi woord. Dat woord ston bi'j oons ok altieten hoge in et vaandel. Mar d'r is een verhipt klein betien van te lane kommen".

"Ik viene et anders mar een kienderaachtig gedoe zokke ontvoerderi'je," zee Bartje. "Ja, in jow geval is et misschien nog wat, zoe'n belangriek man uut zoe'n museum haelen, daar is de grap misschien nog van in te zien. Mar wat het et veur zin en hael zoe'n mannegien as mi'j middernaachs van zien voetstok. Mar now a'k je hier toch spreke, Gorbi, hoe kom ie eins an die vlekke daar op je veurheufd?"

"Wel jandikke, hebben ze die d'r now nog niet ofhaeld," zee Gorbi, "daor loop ik now al jaoren mit. Ik docht dat ze daor now wel es tied veur had hadden zolange a'k daor al in dat museum stao."

"Ja, dat was toch mar een wassen neuze west," zee Bartje en hi'j gierde et uut van et lachen.

"Ie hebben evengoed toch mar aorig wat praoties veur zoe'n klein mannegien," zee Gorbi, "zoe'n stik-in-de-buse za'k mar zeggen. Ik hadde uutaendelik makkelik je vader wezen kund. Vadertien Ruslaand, za'k mar zeggen, ha ha ha."

"Mien va, mien va," zochtte Bartje. Mien va hadde et vrogger niet zo roem. Hi'j mos altied mit de pietereuliekarre lopen van de vroege morgen tot de laete avond en mien mem die leup d'r aachteran. We weren bliede dat we aovens een bod brune bonen hadden."

"Brune bonen," zee Gorbi. "Et waeter lopt me in de mond a'k d'r an daenke. Bi'j oons in Ruslaand hebben de meensken et op et heden ok niet slim bried. Zeg mar gerust dat et een krappe boel is. De meeste meensken zollen bliede wezen mit een bod brune bonen. Daor zollen ze de hemel veur daanken. Mar gelokkig doen de meensken in et westen een protte veur oons en willen ze oons d'r graeg weer bovenop helpen."

Een luud geklepper klonk deur de koolde nacht. In een stok laand vlak bi'j heur zaggen ze inienend een grote koppel ooievaars.

"Now nog mooier," zee Bartje. "Moej' daor es kiekken. Da's lange leden da'k een sturke zien hebbe."

"Een sturke?" zee Gorbi. "Wa's dat now weer."

"Da's een oold Stellingwarfs woord veur ooievaar," zee Bartje. "Bi'j oons in Drenthe zeden ze dat ok altieten. Een sturke. Mooi woord hen? De meensken zeden vrogger ok wel van uiver."

"Kuwwe mooi zingen," zee Gorbi, "de uiverties stonnen bi'j naachte, ze stonnen bi'j naachte in 't veld."

"Et is aandere hielemaole niet meer zo gewoon daj' nog een sturke zien heur," zee Bartje. Bi'j jim in Ruslaand misschien wel, mar hier beslist niet. Laot staon zoe'n protte. Ik wete nog wel doe'k een klein joongien was da'k nog wel es een sturke zag, mar zo lange a'k al in Assen op mien sokkel stao, he'k d'r nooit meer iene zien. En buten dat docht ik dat ze naor de waarme lanen weren in disse tied van 't jaor. Ik viene et mar een vremd spul, zovule sturken in disse tied."

"Bi'j oons ziej' altieten een hiele protte sturken," zee Gorbi. "Veural in et zuden van Ruslaand. Ze brengen gelok en ni'j leven, dat ik daenke dat et goed mit oons oflopen zal, Bartje."

"We moe'n mar ofwaachten," zee Bartje. "Ik hope al dat et ni'je jaor wat beters in petto het as et aende van et oolde."

"Ken ie et verhael van Niels Holgerson?" zee Gorbi, "ie weten wel dat joongien dat op 'e rogge van de gaanzen mitreisde en van alles beleefde." "Netuurlik ken ik dat verhael," zee Bartje. "Et zol al gek wezen as ik dat niet kende. Ik hebbe lange tied naost Niels op 'e boekeplaanke staon. Hi'j was mien beste kammeraod op 'e legere schoele in Borger."

"Zoas die Niels mit de gaanzen mitreisde, zo zollen wi'j now eins ok mit moeten

kunnen op 'e rogge van de sturken," zee Gorbi. "Ieje naor Assen en ikke naor Ruslaand. Ja, bi'j jow zol dat misschien kunnen. Ie bin mar zoe'n mannegien. Mar bi'j mi'j gaot dat niet vanzels."

Inienend kwam d'r een pliesiewaegen om de hoeke zetten en stopte veur et stok laand waar as de ooievaars nog de hielten rustig op iene pote stonnen te blauwbekken. Iene van de beide pliesies stapte uut en kwam op Gorbi oflopen.

"De naeme is Ten Hoopen," zee de pliesie. "Korps Oosterwoolde. Ie hebben een bekend gezichte, mar ik kan je zo niet thuisbrengen."

"Now ik moch anders willen daj' dat wel konnen," zee Gorbi. "Ik begin aorig et nocht of te kriegien van die uut-van-huzeri'je."

"We kregen een melding binnen dat d'r een koppel sturken an de Grindweg bi'j Ni'jberkoop in et laand ston," zee Ten Hoopen. "Weten jim daor meer van?"

"Ikke niet," zee Gorbi. "Ik bin onderwegens naor Moskou, en dit mannegien hier naor Assen. We stonnen hier wat te praoten en doe heurden we de sturken inienend."

"Ik zal versterking anvroagen moeten," zee Ten Hoopen. "De sturken heuren hier op et heden niet thuis. We moeten ze vangen en weeromme brengen naor waar ze heuren."

"Dat mossen ze ok mar mit oons doen," zee Gorbi.

"Hoe bedoel ie?" vreug Ten Hoopen.

"Krek zoa'k et zegge," zee Gorbi. "Mar aj' toch op Oosterwoolde an gaon, ik hadde et zo krek over Moskou, mar ik daenke da'k now mar et beste weeromme kan naor Else. De mannen van Henk Schurer zullen laaiende wodden as ze marken da'k d'r niet bin. Vuur zullen ze spi'jen. Kuj' me ofzetten bi'j et kefé in Else?" vreug Gorbi.

"Dat moet altieten kunnen," zee Ten Hoopen en eupende et portier van de pliesiewaegen. We hebben wel es vaeker vremd volk in de waegen. Stap mar in."

"Niet om et ien of aander," zee Gorbi, "mar ik hebbe liever daj' me d'r inschoeven, krek zoas een zieke aachterin een ziekenauto za'k mar zeggen, ik bin wat knarperig in de kni'jen moej' weten, en ik ligge liever."

"Zo a'k al zee," zee Ten Hoopen. "We bin wel wat wend om disse tied van et jaor."

"Ik groete je Bartje, en ik hope daj' nog es op bezuuk kommen in Moskou," zee Gorbi.

"Dat za'k zeker doen," zee Bartje. "Ik komme nog wel es die kaante uut. Stuur mar een kaortien aj' thuis binnen, zet d'r mar op "Bartje, Drenthe". Et komt altieten over."

"Doe een goed woortien veur mi'j," zee Gorbi, "as ze in dit laand van Stellingwarf een ni'je borgemeister of zoks van neuden binnen. Ik geleuve dat ie aorig wat in de melk te brokkelen hebben hie. Et volk liekt me hier best aorig."

"Ik zal zien wa'k veur je doen kan, Gorbi," zee Bartje.

Jaap Dijkstra

De bevri'jding van Donkerbroek

As april weer in et laand is gaon oonze gedaachten weer terogge naor 1945 doe de Duutsers vlochten mossen veur de anstormende Canadezen, ok al is dat haost vuuftig jaor leden.

Wi'j woonden doedestieds in Donkerbroek (Petersburg), achter de iesbaene, zoe'n honderdvuufstig meter van de hadde weg. Een mooi plakkiën veur onderdukers, een boerderi'jgien mit hasems en winters meerstal een modderreed naor huus toe. Wi'j bin dan ok haost niet mit 'n beidend west, altied vremd volk over de vloer, mar et is gelokkig ok altied goed gaon.

Mar now april 1945; die vri'jdag 12 april weren d'r bi'j de brogge in Donkerbroek nog zoe'n dattig Duutse soldaoten. De gerochten goonsden 'Canadezen al in Appelsche of al in Oosterwoolde'. De jongen van et verzet wollen ok wat doen, et kwam ommes zo dichte bi'j, dat die begonnen van achter de huzen op 'e Duutsers te schieten. Veur zoveer ik weet hadden ze stens, die dreugen niet zo veer, mar knalden wel lekker en et maekte de Duutsers slim in de warre. Op een gegeven mement grepen ze een groep mannen, die kot bi'j de brogge woonden en zetten die op een riegel op 'e brogge. As d'r weer scheuten wodde, gongen die mannen d'r an. Mar d'r wodde niet weer scheuten, et risico was te groot. Tegen twaelf ure leuten de Duutsers die mannen weer vri'j en vot daornao weren ze weer van achter de huzen onder schot neumen. De Duutsers, meest jonge jongen, kregen et zo benauwd, dat ze besleuten terogge te trekken, bi'j de vaort langes, richting Wijnterp. Ze hadden aandere niet as fietsen tot heur beschikking. Doe ze naost de iesbaene weren, wodde van de sloden uut, daenk ik, weer op heur scheuten. Wi'j konnen et van huus uut zien, wi'j zatten krek te eten. Wi'j hadden doe een Russisch maegien (deur de Duutsers mitneumen uut de Oekraïne en mit Limburgers vlocht en evacueerd) en een Amsterdamse onderduker in huus en oons dochtertien van aanderhalf jaor ston naost mi'j in et loophekke. Koop van der Schaaf, zo hiette die Amsterdammer, het op dat mement oons leven redded.

De Duutsers smeten de fietsen in de baarm, de mitrailleurs in stelling en die wodden op oonze huzen richt. Koop raosde: "Weg wezen, ze nemen oons onder vuur." Et was mar krek op tied. Grietje kon ik nog uut et loophekke griepen. En bi'j de taofel weg naor de dele achter et hujvak. Doe vleugen de koegels ok al bi'j oons deur et huus.

Et rieten stoeltien uut Noordwoolde waor as mien vrouw op zat, weren de rieties utscheuten. We zollen grune boonties eten uut de kruke, de panne ston op 'e taofel, mar de boonties zatten laeter tegen de zoolder en de panne was deurzeefd. Aandere at Grietje altied veuruut en lag ze op bedde as wi'j eten mossen. Now gelokkig niet, want et beddeschut, de laekens en dekens overal weren de koegels deurvleugen. De boereplaetse schuin achter oons, waor as Douwe Zijlstra in woonde, vleug in de braand en is doe hielendal uutbraand. Bi'j oons rookte et wel uut et stro op 'e koehilde, mar gelokkig gien braand. Bi'j oonze

buren achter oons, Ybe Bergsma, wodde een Limburgs maegien (evacuëe) deur de aarm scheuten. Doe'k een posien laeter op hanen en voeten in huus kreup om te kieken wat de Duutsers veerder uutspeekten en doe rechtop staon gong, omdat ik aandere niet uut et raem kieken kon, wodde ik daolik weer onder vuur neumen.

Wi'j durfden doe ok niet meer in de schure te blieden en bin kroepende de achterdeure uutgaon en doe deur een sloot bi'j huus wegvlocht. Gelokkig kwammen de Duutsers niet naor oons toe, mar bin ze veerder teroggetrokken. Wi'j weren hielendal veralteneerd, mar doe we naor et dörp keken, wapperde de driekleur van de karketoren. Dat duurde mar even, want vlak daornaowas de vlagge weer vot. D'r zol nog een groep Duutsers van Hoornsterzwaog of naor Donkerbroek kommen en de Canadezen weren nog nargens te bekennen. Die Duutsers bin niet kommen, mar de zaoterdagmorgens de Canadezen wel en doe was Donkerbroek dan echt vri'j.

Marjo

Wiend en wolken

De wiend wi'jt over et hof,
over verweerde stienen.
Herinnerings an meensken,
die hier een rustplak vienen.

Meensken die iens liefhadden,
soms goelden en dan lachten.
Misschien wel bange weren
of stille, in gedaachten.

Die van bos en voegels hullen,
van wolken, die ok verdwienen,
en veurbi'j gaon over et hof
over verweerde stienen.

